

Číslo zdarma!

ORAVSKÉ NOVINY

Záujmom horno-oravského ľudu slúžiaci týždenník.

Redakcia, administrácia a expedícia v Trstenej.

Ročník I.

Nedeľa, 23. mája 1920.

Číslo 5.

O inteligencii plebiscitného územia.

Hnutie inteligentného elementu na plebiscitnom území Oravy, zvlášte však v Trstenej, z tej doby, ako subkomissia pre hlasovanie ľudu prevzala územie pod svoju moc, javí sa v nepochopiteľnom smere. Následkom toho faktu, že toto územie stalo sa neutrálnym, inteligencia sa cíti svobodnou a jej politika je nielen pre česko-slovenskú republiku neblahá, avšak, bohužiaľ, i celý charakter slovenskosti ztratila. Istá čiastka inteligencie, maďarsky cítiaca, túži ešte po bývalom Maďarsku a jej je to jedno, ako na to pozerá celé Slovensko. Dobrou príležitosťou sa jej vidí terajší stav, keď s odhlasovaním na Poľsko, ktorého šľachta je s Maďarmi spojená, vidí splnenie jej tajných snov. Tento element nechce uznať, že Slováci boli utlačení pod Maďarmi, že ich jazyk bol na udusenie odsúdený a ich kultúrny život v okovách zapútaný. Týmto ľuďom je jedno, či sa spoja s Poliakmi alebo s komunistami, len aby sa staré maďarské panstvo nazad vrátilo. Toto je ten element, čo by sa stal radšej hoci i Talianom, len Slovákom nie, bo Maďari mu natoľko do krvi vštúpili nenávisť proti všetkému, čo je slavianske, že je azda nenapraviteľný, a jeho politika

zmizne len vtedy, keď slovenská hrud bude pokrývať jeho telo a nová generácia, slovensky vychovaná, opanuje jej miesto. Títo ľudia síce hovoria a sľubujú Slovákom autonómiu pod maďarskou hegemoniou, ale Slováci sa už viac oklamať nemôžu dať, ba i samé Maďarsko sa rozhodlo podpísať mierovú smluvu, a týmto musí uznať našu republiku. Na čase je, aby sa i títo u nás bydliači a nesvár rozširujúci Maďari rozumu chytíli a, spokojne nažívajúc, mali by sa prispôbovať k nepremliteľnému faktom.

Slovenskú, avšak nepochopiteľnú a terajšej dobe nezodpovedajúcu politiku vedie druhá časť inteligencie, ktorá má ináč slovenské smýšľanie a mnoho opravidivých, poctivých Slovákov medzi sebou, len práve v spôsobe boja sa mýli, bo tento spôsob boja nezodpovedá ani jednému programu v dnešnej dobe jestvujúcich politických strán na Slovensku. Sú to ľudia, ktorí bojujú za to heslo, aby Slovensko bolo neodvislé tak od Čechov, ako i od Poliakov a Maďarov, aby bolo úplne samostatné. Oh, milí slovenskí bratia, povedzte mi, ktorý slovenský politický program obnáša v sebe nateraz vašu politiku? Dajte si ruku na srdce a odpovedajte. Sociál-demokrati (aspoň väčšina) stoja pevne za českoslo-

venskú republiku, taktiež nár. a roľnícka strana. Alebo sa nazdávate, že keď požadujete odtrhnutie kúska Oravy tak od Čechov, ako Poliakov, že pokračujete dľa programu ľudovej strany? Oh, nie! A jestli sa vo vašich, ináč slovenských a poctivých, dušiach nazdávate, že áno, tak sa mýlite alebo nepoznáte politiku Hlinkovu. Áno, Hlinka bol, je a bude za práva slovenčiny, za rovnosť platov slovenského úradníctva s českým, aby na Slovensku boli Slováci pánmi, ale stojí pevne za československú republiku, to jest bojuje za autonómiu Slovenska v rámci československej republiky. Toto je práve ten hlavný bod, v ktorom sa vaša politika nesrovnáva ani s programom ľudovej strany. Vaša politika — to jest samostatnosť od všetkých susedných národov — je púhy, krásny ideál, ale na teraz nemá praktického významu. Tým menej má významu tuhá, kde vašu politiku prevádzate na jednom kúsku Slovenska. Môžete si vy predstaviť ten fakt, že by ste si vydobyli samostatnosť jedného kúska Oravy? Nie. Bo Slovensko vás v tom podporovať nemôže a otázka pri plebiscite bude len v dvojakej forme predložená: alebo Poliáci, alebo Slováci. A ja myslím, a to aj vy musíte nahliadnuť, keď sa od vlastných bratov Slovákov odtrhnúť a v poľskom mori zahynúť nechcete, že radšej máte hlasovať na československú republiku, ako na Poľsko. Bo keď ostanete v rámci československej republiky, spojení s ostatnými Slovákami, s vašim slovenským smýšľaním budete veľkou oporou bratom Slovákom proti nespravodlivostiam a za svoje ideály budete môcť aj naďalej bojovať. Netvoríte novú politickú stranu na plebiscitnom území, aká na Slovensku viac nejestvuje. V terajšej dobe by vlastne prestať mali všetky politické rozdiely

medzi vami, úprimnými Slovákami, a mali by ste všetkými silami len za to bojovať, aby to nové naše Slovensko, krvou vydobyté, nebolo trhané. Na vnútorný politický boj by vám dosť času ostalo ešte i po plebiscite. V tomto by ste mali byť vy, slovenskí intelligenti, nám na pomoci a varovať ľud od mýlnej cesty, a nie gravitovať k takému susedovi, ktorému sme nikdy nepatrili a ktorý sa o nás nikdy nestaral. Jestli ste úprimní Slováci, tak musíte držať so Slovákami, ktorým odtrhnutie Oravy a Spiša by bolo nie poľahčenie a cesta k vydobytiu autonómie Slovenska, lež oslabujúca rana, a oslabovať Slovákov je azda nie váš úmysel. Ľudová strana, ktorá vaše princípy, pokiaľ sa to vnútornajšieho boja týka, má vo svojom programme, tiež už viackrát vyslovila svoj protest proti odtrhnutiu Oravy a Spiša. Preto sa pridržiavajte i vy toho smeru, bo ináč nepatríte ani k jednej politickej strane na Slovensku, to jest nie ste Slováci, ako to o sebe tvrdíte. Vaša terajšia politika, drahí bratia, podobá sa taktike toho zlého záhradníka, ktorý, aby zdravý konár stromu od nakazeného ovocia druhých konárov oslobodil, odťal by ho, následkom čoho strom vyschne. Nie, drahí bratia. Strom nech len ostane celý a hnilé hrušky si otrasieme bez toho, že by sme kus stromu odťávali. Preto vás ešte raz úprimne prosím a napomínam, drahí bratia, slovenskí intelligenti, nezanášajte ten mýlny princíp — to jest neodvislosť od všetkých — do svojho boja, bo je to nie princíp ani ľudovej strany, ale v lone matičky Slovenska bojujete za práva Slovákov bez toho, že by ste sa od ostatných Slovákov odtrhali. Nejde tu reč o odtrhnutí českej zeme, lež ide reč o odtrhnutí kus krásneho kraja slovenského územia, ktorého ste vy tiež synovia.

Keď dom suseda horí, nepozerať vtedy na to, že ťa kedy obrazil, ale ratuj, čo môžeš, bo ty, ako sused, môžeš tiež od ohňa zle pochodiť. Bez rozdielu politického presvedčenia pracujte so všetkými silami nie na oslabení, lež na posilnení bratov Slovákov. Hrdinovia budete vtedy, keď nezutekáte pred nebezpečením, lež keď sa proti nemu postavíte. Povážte si dobre tieto riadky a presvedčíte sa, že sú pravdivé a pochádzajú z úprimného srdca vášho brata

Oravca č. 1.

Medzinárodná komisia v Tešíne.

Číslo 22.

V Tešíne, 29. marca 1920.

Medzinárodná komisia rozhodla:

§ 1.

Každý spôsob propagandy, ktorá sa deje za účelom prípravy alebo prevedenia plebiscitu v tešínskom kniežatstve a na území Oravy a Spiša, označenom najvyššou radou, je dovolený, jestli nebudú užívané protizákonné prostriedky.

§ 2.

Odbory, zaoberajúce sa propagandou, majú byť považované za spolky v smysle §§. 1. a 9. zákona z 15. novembra 1867 č. 134 a sú ohľadom ich sriadenia a ustanovenia podrobené tomuto zákonu.

§ 3.

Každé vmiešanie sa do kompetencií úradov a verejných orgánov je týmto sruženiam, ako i ich členom a funkcionárom zakázané. Spolkoví členovia a funkcionári, ktorí by prekročili túto zásadu a ktorí by pri svojich výkonoch, ktoré činia v mene sruženia a ako jeho orgány, privlastňovali si charakter verejných úradníkov, prenasledovaní budú dľa trestného poriadku.

§ 4.

Osoby, ktoré pri vykonávaní propagandy obvinené budú pre činy, uvedené v §. 3. a budú súdne potrestané, pozbavené budú hlasovacieho práva.

§ 5.

Toto rozhodnutie nadobudne platnosti dňom uverejnenia.

Medzinárodná komisia.

Hej, Orava, Oravienka!

Medzi dvoma ramenami

— Babej Hory, Tatrov, —

leží krásna zem nám známa
veselých Oravcov.

Pod oblohou nebies modrých

doliny, potôčky

obkľučujú nás tu zbožných

šuhajov, dievočky.

Oh, ak kruté srdce kryje

ľudské telo vrahov,

ktoré túto krásu ryje —

v štyroch zradných kňazov!

Oravienka milo šumí

po skalistom brehu,

zelená, sta morské oko,

šepce hymnu veľú.

Nad Oravou hrdo vzpína

svoje hradby zámok,

v tajupnej noci sníva

obraz prešlých zázok.

Oh, ak kruté srdce kryje

ľudské telo vrahov,

ktoré túto krásu ryje —

v štyroch zradných kňazov!

Hej, Orava, Oravienka!

Krásnym vzorom tvojím,

ty si Slovákov milienka,

ostaň verná svojim.

Bo keď vrahi roztnú v dvoje

pevné tvoje telo,

Slovensko — to lono tvoje —

by sa rozletelo.

Oh, ak kruté srdce kryje

ľudské telo vrahov,

ktoré z Polska na nás bije

v štyroch zradných kňazov!

Premohli sme tvrdé letá,

všetci ležia v práchu, —

rozvi prápor proti teda

bársakému vrahu.

Kto je verný svojej hrude,

nech mu Boh pomáha;

kto Slováka prezradzuje,

toho Pán Boh skára!

Trebárs kruté srdce kryje

ľudské telo vrahov:

preto sa my nebojíme

štyroch zradných kňazov!

Oravec č. 1.

Za čo sme bojovali v Bobrove?

Myslím na pekné bobrovské voľby. S Bobrovom dlho bude spátať ich pamiatka; ony vlastne upevnili povest' nevelkého Bobrova. Keď v histórii Slovákov spomínať sa bude Bobrov, vždy budeme myslieť na voľby, ktorých javiskom býval. V bobrovskom okrese ľud slovenský vydržal najdlhšie; tento okres zastupoval syn slovenského ľudu ešte i na začiatku svetovej vojny. Utrátili sme ho len v zmätkoch tejto vojny, keď sme sa nemali okolo koho sossupíť.

Nuž krásne bývaly tie bobrovské voľby. Čo sa týka síce ich priebehu, nedajú sa ani zďaleka porovnať s tými voľbami, ktoré sme mali v apríli v našej svobodnej vlasti česko-slovenskej. U nás, pravda, ešte neboli; budú len po vykonanom hlasovaní, plebiscite. Ale kde ich mali, ako na pr. v susednom tvrdošínskom okrese, nevedia si ich prenachváliť. Boly voľby, a bolo to v nedeľu. Nikde si nepočul nijakého kriku, vresku opitých, ako to predtým bývalo; za ušima nevrčala ti nejaká hluchá basa, všade panovala tichosť, sviatočná nálada, ako to býva u nás v nedeľu. Oddal si hlasovací lístok a slávnostne naladený šiel si na sv. omšu. A pri týchto našich voľbách nezápasily len dve, ale až štyri strany. A všetko šlo v najlepšom poriadku, v tichosti. To už tak bude bývať pri našom všeobecnom, rovnom, tajnom hlasovacom práve, vykonávanom po obciach, za aké sme i v Bobrove bojovali.

Tie naše bobrovské voľby nebývaly veru také. V deň maďarskej voľby v mieste, kde sa odbyvaly, ak si mal oči, videl si najväčšiu špinu; ak si mal čujné slovenské srdce, zažil si muky a hrôzy strašné. Po uliciach videl si tmoliť sa zástupy žandárov a vojakov s nasadenými bodákmi. Počul si spev, ak sa to mohlo spevom menovať, krik, vresk obyčajne potrudzených zapredancov „vládnej“ strany. Lebo veď tejto stačilo, prostriedkov mala dosť, kdežto prívrženci slovenskej strany museli sa uskromniť, ešte i obeť priniesť za týranú pravdu slovenskú. Od volebnej komisie došli slovenskí voličia rozprávali ti o násilí, bezpráví, páchanom na nich, proti ktorému nemal si sa na koho odvolať, jedine na Pána Boha, o ktorom my vieme, že jeho mlyny pomaly, ale iste melú. Vo vypočítovaní ohavných ukrutností, aké Slovák musel znášať pri maďarských voľbách, mohli by sme pokračovať. Lež stačia i tieto.

A toto že sú tie krásne bobrovské voľby? Pridržam sa svojho tvrdenia: áno, ony sú! Čo sme

o nich povedali, to je, bez otázky, špatné, nemravné. Ale to je zovňajšok, zovňajšok nemravný, škripina špatná, ktorá skrýva v sebe krásne jadro. A tým jadrom je skutočnosť, že ľud oravský napriek všetkému pokúšaníu a svodom, napriek násilíu a bodákom, ktorých bola celá hora, nesklátil sa, vytrval verne pri svojej nenávidenej slovenskej pravde. A na húževnatosti jeho stroskotal sa nemravný úmysel našich neprajníkov: z nerovného, ťažkého boja Slovák odniesol berlu víťazstva. Všetkých „dar nesviedol, hrozba nesklonila“ — ako hovorí pieseň — väčšina vytrvala pod zástavou, na ktorej sa skvelo: **Za tú našu slovenčinu!** Ako sa v ohni zksuje zlato, tak sa v pokušení zksuje človek. A že bobrovské voličstvo obstálo v ohni pokušení, preto boly a sú bobrovské voľby pekné.

V ťažkých politických bojoch neblahej minulosti pod heslom: „Za tú našu slovenčinu!“ družili sa Slováci, s tým heslom i víťazili. Ono sa stalo slovenským vyznaním, podávali sme si ho z úst do úst; ním sme vyražali všetko, čo sme pre Slováka, pre život človeka dôstojný, požadovali. A to heslo pôsobilo na ľudí ako kúzlo: dávalo im sily, odvahy, vytrvalosti, ktorými premáhali násilie, pokušenie, svody. Ním sme zvíťazili i my pri pamätných voľbách v Bobrove.

A Goralí? Či tí bočili od našej slovenskej zástavy? Horkýže! Oni ju najpevnejšie držali v rukách. Oni stávali vždy v našich šíkoch v boji za slovenčinu. Len tak bolo možné naše víťazstvo. Aby sme povedali, čo cítime, my u nás, v chudobnej Hornej Orave, Goralov nepoznáme. My všetci: Erdúďčan, Pekelníčan, Orávčan, Chyžňan, Lipničan atď. cítime sa jednými, cítime sa bratmi a sestrami, ktorí spoločne nesieme slasti a strasti života.

Áno, pamätáme sa: v Bobrove stály dva tábory proti sebe. V jednom shromažďovali sa nezlomní Slováci, ktorým nado všetko drahšou bola slovenčina a jej sväté práva, ktorú nezradili za nič na svete, a v druhom sbierali sa Maďari vraj a maďaróni, inými slovami: všetci neprajníci a vyssávatelia slovenského ľudu. A i niekoľkí z našej krvi, ktorým šlo o panskú priazeň a ktorí uverili medovým slubom, prípadne ulakomili sa na judášsky groš, zblúdili a opustili naše šíky. Na toto sa pamätáme veľmi dobre, a na nič viac.

Páni, ktorí pozdejšie vrhli medzi nás heslo goralčiny, aby rozbili našu jednotu, aby nás oslabili, veruže v Bobrove neboli medzi nami. Veru,